

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

11 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Jacek Grela (przewodniczący)

SSN Adam Doliwa (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Wesołowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 11 kwietnia 2024 r. w Warszawie
skargi M. C. o stwierdzenie niezgodności z prawem
prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie
z 10 lipca 2020 r., V Ca 854/20,
wydanego w sprawie z powództwa M. C.
przeciwko E. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
o zapłatę,

**1. stwierdza, że prawomocny wyrok Sądu Okręgowego
w Warszawie z 10 lipca 2020 r., V Ca 854/20, jest niezgodny
z prawem;**

**2. zasądza od E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
na rzecz M.C. 450 (czterysta pięćdziesiąt) zł kosztów postępowania
skargowego.**

Adam Doliwa

Jacek Grela

Krzysztof Wesołowski

UZASADNIENIE

M.C. wniosła o zasądzenie od E. spółki z o.o. w W. 400 euro z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 6 lipca 2018 r. do dnia zapłaty.

Wyrokiem z 27 września 2019 r. Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie oddalił powództwo.

Wyrokiem z 10 lipca 2020 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił apelację.

Powódka dochodziła od pozwanej zryczałtowanego odszkodowania za opóźniony lot, realizowany przez E. spółkę z o. o. w W.. Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji przyjmując je za własne. Uznał także, co do zasady, za prawidłową ocenę prawną i wnioski wyprowadzone przez Sąd Rejonowy w przedmiocie niewykazania, aby powódka spełniła przesłanki pozwalające objąć ją regulacjami zawartymi w rozporządzenia (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, uchylające rozporządzenie (EWG) nr 295/91 (dalej: rozporządzenie 261/2004). Sądy *meriti* zgodnie wskazały, że powódka nie wykazała odpłatności za lot, a w świetle art. 3 ust. 3 rozporządzenia 261/2004 nie ma ono zastosowania do pasażerów podróżujących bezpłatnie.

Sąd Okręgowy stwierdził, że wobec zakwestionowania przez pozwaną odpłatności usługi powódka nie przedłożyła potwierdzenia uiszczenia opłaty za lot, ograniczyła się jedynie do przedłożenia pisma, w którym wskazała, iż według wytycznych interpretacyjnych do rozporządzenia 261/2004 r., jego art. 3 ust. 3 praktycznie stosuje się wyłącznie do personelu przewoźników. Zdaniem Sądu Okręgowego z treści art. 3 ust. 3 rozporządzenia 261/2004 wynika, że jego przepisów nie stosuje się do wszystkich pasażerów podróżujących bezpłatnie lub na podstawie taryfy zniżkowej, pod warunkiem, iż były to zniżki specjalnie, nie będące powszechnie dostępne. Gdyby art. 3 ust. 3 rozporządzenia miał dotyczyć jedynie pracowników przewoźników i ewentualnie ich rodzin, nie byłoby potrzeby tak szerokiego określenia grupy osób nieobjętej rozporządzeniem, a z drugiej strony byłoby zasadnym doprecyzowanie tej kategorii.

Sąd odwoławczy uznał za prawidłowe orzeczenie Sądu pierwszej instancji także z tego względu, że powódka, reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, mając możliwość wykazania odpłatności przelotu, czy to przez wykazanie dowodu zapłaty, czy złożenie umowy z touroperatorem, czynności tej zaniechała.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego zaskarżyła skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia powódka, zarzucając mu:

naruszenie 6 k.c. w zw. z art. 3 ust. 3 rozporządzenia nr 261/2004 w zw. z art. 774 k.c. polegające na przyjęciu, iż na podstawie art. 3 ust. 3 rozporządzenia 261/2004 na powodzie ciąży obowiązek wykazania odpłatności za lot, by móc dochodzić zryczałtowanego odszkodowania za zdarzenie lotnicze.

We wnioskach skarżąca domagała się stwierdzenia niezgodności zaskarżonego wyroku z prawem, tj. z art. 7 ust. 1 lit b i art. 3 ust. 3 rozporządzenia nr 261/2004.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga okazała się uzasadniona.

Rozporządzenie nr 261/2004 ustanawiające wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, przewiduje określone prawa dla pasażerów linii lotniczych, w tym prawo do odszkodowania w wysokości 400 EUR dla wszystkich lotów wewnątrzwspólnotowych dłuższych niż 1 500 kilometrów i wszystkich innych lotów o długości od 1 500 do 3 500 kilometrów. Zgodnie ze stanowiskiem TSUE, aby pasażerowi linii lotniczych przysługiwało odszkodowanie przewidziane w szczególności w art. 7 ust. 1 rozporządzenia nr 261/2004 w przypadku dużego opóźnienia lotu, to znaczy o co najmniej trzy godziny w stosunku do pierwotnie zaplanowanej przez przewoźnika lotniczego godziny przylotu, pasażer ten powinien stawić się w odpowiednim czasie na odprawę, a jeśli odprawił się już przez Internet, powinien stawić się w odpowiednim czasie na lotnisku u przedstawiciela obsługującego przewoźnika lotniczego (zob. wyrok TSUE z 25 stycznia 2024 r., C-474/22).

Zgodnie z art. 424⁴ k.p.c. skargę można oprzeć na podstawie naruszeń prawa materialnego lub przepisów postępowania, które spowodowały niezgodność wyroku z prawem, gdy przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda. Podstawą skargi nie mogą być jednak zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów.

W nauce prawa podnosi się, że nie chodzi więc o jakiekolwiek naruszenie prawa (materialnego, procesowego) w trakcie postępowania lub przy wydaniu wyroku, lecz o naruszenie prawa, które doprowadziło do wydania wyroku niezgodnego z prawem.

W innym miejscu zwraca się uwagę, że w skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia można podnosić uchybienia zarówno co do prawa materialnego, jak i co do przepisów postępowania, w tym przepisów Konstytucji RP, prawa unijnego i postanowień umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, ale bez możliwości konstruowania zarzutów dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów.

W świetle art. 3 ust. 3 rozporządzenia nr 261/2004 ustanowione w tym rozporządzeniu prawa nie mają zastosowania do pasażerów podróżujących bezpłatnie lub na podstawie taryfy zniżkowej, pod warunkiem, iż były to zniżki specjalne, które nie są powszechnie dostępne. Odmowa przyznania podróżującym bezpłatnie praw z rozporządzenia nr 261/2004 wynika z tego, że prawodawca unijny, wzięwszy pod uwagę, iż przewoźnik lotniczy oferujący w szczególnych sytuacjach przelot bezpłatnie lub za specjalną zniżką świadczy swoją usługę nie osiągając zysku, nie chciał obarczać w takiej sytuacji przewoźnika dodatkowymi zobowiązaniami.

W rozumieniu art. 3 ust. 3 rozporządzenia nr 261/2004 pasażerami podróżującymi bezpłatnie będą osoby, którym przysługują specjalne zniżki lub prawo do bezpłatnych lotów. Pasażerami takimi są np. rodziny pilotów czy innego personelu lotniczego (zob. pkt 2.2.2 Zawiadomienia Komisji Europejskiej Wytoczne interpretacyjne dotyczące rozporządzenia (WE) Nr 261/2004, 2016/C 214/04, Dz.Urz. UE C z 2016 r. Nr 213, s. 5, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016XC0615\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016XC0615(01)&from=EN)).

Innym przykładem są małoletnie dzieci w wieku poniżej 2 lat, którym nie są przydzielone miejsca ani karty pokładowe, i które podróżują bezpłatnie z przewoźnikiem lotniczym, w związku z czym nie przysługują im prawa z rozporządzenia Nr 261/2004 (zob. postanowienie TSUE z 11.10.2021 r., *Vueling Airlines*, C-686/20, EU:C:2021:859, pkt 30). Przepisy rozporządzenia Nr 261/2004 stosuje się natomiast do pasażerów podróżujących w ramach programu lojalnościowego lub innego programu komercyjnego i jeżeli pasażer zapłacił za swój bilet lotniczy np. punktami czy milami uzbieranymi w programie lojalnościowym przewoźnika lotniczego, to przysługuje mu ochrona.

Z doświadczenia życiowego i charakteru prawnego umowy przewozu wynika, że działalność profesjonalnego przewoźnika w zakresie jego przedsiębiorstwa polega na odpłatnym przewożeniu osób lub rzeczy (*essentialia negotii* przewozu, zob. art. 774 k.c.) a przewóz nieodpłatny ma miejsce wyjątkowo. Zdaniem Sądu Najwyższego oznacza to, że wyjątek w zakresie prawa do odszkodowania, przewidziany w art. 3 ust. 3 zd. 1 rozporządzenia Nr 261/2004, powinien być interpretowany zawężająco w myśl zasady, że nie należy rozszerzająco wyklądać przepisów o charakterze wyjątkowym (*exceptiones non sunt extendendae*).

Biorąc pod uwagę, że usługa przewozu jest co do zasady odpłatna a prawo do ochrony z rozporządzenia Nr 261/2004 wyjątkowo nie przysługuje pasażerom podróżującym bezpłatnie, a jednocześnie uwzględniając zasadę rozkładu ciężaru dowodu z art. 6 k.c. (*onus probandi*), w myśl którego ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne, należało domniemywać, że powódka podróżowała odpłatnie. W ocenie Sądu Najwyższego, to pozwana powinna wykazać, że zrealizowany przez nią przewóz był usługą nieodpłatną w rozumieniu art. 3 ust. 3 rozporządzenia Nr 261/2004; w tym zakresie to na pozwanej spoczywał ciężar dowodu, gdyż z faktu bezpłatnej podróży powódki wywodziła ona skutek prawny w postaci braku obowiązku zapłaty odszkodowania przewidzianego w art. 7 ust. 1 lit. b rozporządzenia Nr 261/2004.

W rezultacie w przedmiotowej sprawie doszło do naruszenia prawa w rozumieniu art. 424⁴ k.p.c.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy, na podstawie art. 424¹¹ § 2 k.p.c., stwierdził, że zaskarżony wyrok jest niezgodny z prawem oraz na podstawie art. 108 § 1 i 98 w zw. z art. 391 § 1, art. 398²¹ i art. 424¹² k.p.c. rozstrzygnął o kosztach postępowania skargowego.

Adam Doliwa

Jacek Grela

Krzysztof Wesołowski

[SOP]

[ał]